

Таран І. М. Значення динаміки у фортепіанних творах / І. М. Таран // Наука України: проблеми сьогодення та перспективи розвитку : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23–24 вересня 2016 р.). – ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – К. : Інститут освітньої та молодіжної політики, 2016. – С. 32–34.

Культура і мистецтво

І.М. ТАРАН,

доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

ЗНАЧЕННЯ ДИНАМІКИ У ФОРТЕПІАННИХ ТВОРАХ

Проблематика розвитку фортепіанної динаміки є однією з особливо важливих та складних у фортепіанній педагогіці. Динамічні відчуття піаніста за різноманітністю використання виявляють такі труднощі, що без спеціальної багаторічної роботи й без необхідних знань з історії інструмента оволодіти ними практично неможливо. Ця робота починається з моменту першого знайомства з клавіатурою і продовжується все життя. Такий стан справ потребує привернення уваги до означеної проблеми і вимагає цілеспрямованої роботи у даному напрямку, а саме – зробити процес використання динаміки у фортепіанних творах захоплюючою справою, оволодіння якою може стати якісним підґрунтям у процесі становлення справжнього піаніста-виконавця, адже логіка співвідношення музичних звучностей – одне з головних умов мистецтва виконання. Будучи нерозривно пов'язаною з агогікою, артикуляцією та фразуванням, динаміка багато в чому визначає індивідуальний виконавський стиль, характер інтерпретації, естетичну спрямованість виконавських шкіл тощо.

Динаміка (грецькою – Δύναμις) – одна зі сторін організації музики як процесу, тісно пов'язана з її тимчасовою природою і характеризується змінами в гучності, щільності звучання і темпі. У більш широкому сенсі –

будь-які зміни в музичному розвитку, а також їх відображення в сприйнятті [1].

Характерною ознакою фортепіано є здатність резонувати і його динамічний діапазон. Відмінність фортепіано від його попередників – це можливість звучати не тільки тихо і голосно, але й робити *crescendo* та *diminuendo*, змінювати динаміку раптово або поступово [2, с. 7].

Проблема формування майстерності щодо художньо-динамічного виконавства здавна цікавила дослідників, педагогів і виконавців, була в центрі уваги методистів і теоретиків. На всіх етапах становлення і розвитку фортепіанного мистецтва це питання залишалося актуальним, так як в комплексі знань, виконавських умінь і навичок піаніста будь-якої кваліфікації динаміка займає особливе місце. Вона забезпечує реалізацію творчих задумів, лежить в основі читання нот з листа, імпровізації тощо. Постійне прагнення «раціоналізувати» роботу щодо удосконалення динаміки, відшукати найбільш ефективні способи освоєння піаністичної майстерності підтверджується великою кількістю трактатів, досліджень, статей, збірників фортепіанних творів тощо [3, 4, 5].

Колосальні ресурси динаміки гучності, великий діапазон (біля 90 клавіш), педалі, що дозволяють створювати різноманітні колористичні ефекти, без сумніву свідчить про калейдоскопічне розмаїття звучності сучасного фортепіано, шкала динамічних градацій якого є фактично безкінечною. Зміна інтенсивності музичного руху виконуваного фортепіанного твору – тобто динаміка в широкому сенсі слова – виявляється і в мелодиці, і в гармонії, і в фактурі, і в тембрах, і в гучності, і в композиційній структурі, і в ритмі, і в темпі. Всі ці елементи у фортепіанному творі можуть йти або паралельно (наприклад, кожен по висхідній динамічній лінії), або в різних напрямках. Тому, аналізуючи прояви динамічного розвитку загального музичного звучання або взаємозв'язку цих сторін, слід пам'ятати про весь комплекс виразових засобів як про цілісний єдиний динамічний процес розгортання музики в часі, який

найрізноманітнішими способами, часом несподіваними, позначається в різних нюансах звучання.

Найбільш вживаними є такі динамічні відтінки:

forte (скорочено *f*) – голосно, сильно;

piano (*p*) – тихо, слабо;

mezzo forte (*mf*) – помірно голосно;

mezzo piano (*mp*) – помірно тихо;

fortissimo (*ff*) – дуже гучно;

pianissimo (*pp*) – дуже тихо;

forte-fortissimo (*fff*) – надзвичайно голосно;

piano-pianissimo (*ppp*) – надзвичайно тихо.

Динаміка здатна виробляти психологічні і емоційні ефекти величезної сили, викликати образні й просторові асоціації. *Forte* може створити враження чогось світлого, радісного, мажорного, *piano* – мінорного, сумного, *fortissimo* – величного, могутнього, грандіозного, а доведеного до граничної сили – переважного, страхітливого. Навпаки, *pianissimo* асоціюється з ніжністю, нерідко таємничістю. Зміни наростання і спаду звучності створюють ефект «наближення» та «віддалення» тощо. Застосування динамічних відтінків визначається внутрішньою сутністю і характером музики, її стилем, особливостями структури музичного твору.

У різні епохи історичні критерії динаміки, вимоги до її характеру та способів застосування змінювалися. Динамічні й темброві можливості фортепіано розвивалися безпосередньо з удосконаленням самого інструменту, досягнувши небачених меж. Кожна музична епоха використовувала в творах динамічні нюанси по-своєму, залежно від історичного розвитку стилевих характеристик, в яких висвітлювався психологічний зміст мистецтва, його технічне втілення, враховувалася взаємодія історичних норм з індивідуальними піаністичними особливостями. Загалом панорамний огляд стилістичних засобів та зміни у використанні

динаміки гучності у фортепіанних творах дозволяють окреслити загальні ознаки виконавських закономірностей розвитку фортепіанного мистецтва.

Література:

1. Юцевич Ю. Є. Словник-довідник музичних термінів [Електронний ресурс] / Ю. Є. Юцевич. – Режим доступу : <http://term.in.ua>
2. Герасимович Д. Методика навчання гри на фортепіано / Д. Герасимович. – К. : Образотворче мистецтво і музична література. – 1962. – 36 с.
3. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортеп'яно) XIV-XVIII ст. / Н. Кашкадамова. – Львівська нац. муз. академія ім. М. Лисенка. – К. : Освіта України, 2009. – 416 с.
4. Корыхалова Н. П. Музыкально-исполнительские термины: возникновение, развитие значений и их оттенки, использование в разных стилях / Н. П. Корыхалова. – С-Пб : Композитор, 2002. – С.116–120.
5. Badura-Skoda P. Bach-Interpretation : die Klavierwerke Johann Sebastian Bachs / P. Badura-Skoda. – Laaber, 1990. – 528 S.